

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
БІБЛІОТЕКА

Серія

**«Вчені — ювіляри Київського університету
імені Бориса Грінченка»**

Випуск 13

*Лариса Борисівна
Паламарчук*

Біобібліографічний покажчик

Київ — 2013

УДК 016:37
ББК 91.9:74
П14

Упорядники:

Демченко Н.М., провідний бібліограф;
Зотова В.А., директор бібліотеки Київського університету
імені Бориса Грінченка.

Науковий редактор, відповідальна за випуск

Зотова В.А., директор бібліотеки Київського університету
імені Бориса Грінченка

Паламарчук Лариса Борисівна : біобібліографічний покаж-
чик / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Гуманіт. ін.-т., Б-ка; упоряд. :
П14 Н.М. Демченко, В.А. Зотова; наук. ред., відповід. за вип. В.А. Зо-
това. — Вип. 13. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. — 60 с. —
(Сер. «Вчені — ювіляри Київського університету імені Бориса
Грінченка»).

Тринадцятий випуск покажчика серії «Вчені — ювіляри Київського універси-
тету імені Бориса Грінченка» присвячений Паламарчук Ларисі Борисівні, профе-
сору кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса
Грінченка, кандидату педагогічних наук, Відміннику освіти України.

У покажчику подано бібліографію наукових праць ювілярки за період з 1971
по 2012 рр. Це — дисертація, підручники та навчальні посібники, статті у наукових,
науково-методичних та періодичних виданнях, збірники наукових праць, мате-
ріали наукових конференцій.

Покажчик адресовано науковцям, фахівцям у галузі педагогіки, викладачам
вищих навчальних закладів, аспірантам, студентам, учителям.

УДК 016:37
ББК 91.9:74

Лариса Борисівна Паламарчук,
професор кафедри теорії та історії педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, Відмінник освіти України

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Тринадцятий випуск покажчика «Вчені — ювіляри Київського університету імені Бориса Грінченка» присвячений **Паламарчук Ларисі Борисівні**, професору кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидату педагогічних наук, Відміннику освіти України.

У покажчику подано бібліографію наукових праць за період з 1971 по 2012 роки. Це — дисертація, підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, статті в наукових виданнях, тези виступів на науково-практичних конференціях.

Покажчик адресовано фахівцям у галузі педагогіки, викладачам вищих навчальних закладів, аспірантам, студентам, вчителям.

Бібліографічний покажчик складається з окремих розділів.

Розділ 1 «Вітання до ювілею» містить вітальні слова друзів, колег, аспірантів.

Розділ 2 «Основні дати життя та діяльності Л.Б. Паламарчук» представляє матеріали про життя та наукову діяльність ювілярки.

Розділ 3 «Науковий доробок Л.Б. Паламарчук» містить перелік наукових праць, згрупованих за п'ятьма підрозділами: автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня; монографії, підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, програми, методичні рекомендації; статті, опубліковані в наукових збірниках та періодичних виданнях; матеріали наукових конференцій.

Розділ 4 «Наукова школа» — відображає наукове керівництво дисертаційними дослідженнями.

Розділ 5 «Фотогалерея» складається з фотографій із особистого архіву ювілярки.

Бібліографічний опис праць здійснено згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та з урахуванням вимог ДСТУ 3582 -97 «Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі».

Допоміжний апарат покажчика представлено:

- статтю від упорядників;
- схемою групування матеріалу (змістом);

Висловлюємо щиро подяку Паламарчук Ларисі Борисівні за активну участь у підготовці покажчика.

Розділ 1

ВІТАННЯ ДО ЮВІЛЕЮ

З нагоди святкового ювілею дружний колектив кафедри теорії та історії педагогіки щиро вітає шановну Ларису Борисівну!

Нехай життя завжди буде світлим і радісним, як цей святковий день, а щиро-сердечні привітання від рідних, друзів та колег додадуть життєвої наснаги у скарбничку вашої щирої та доброї душі. Людська шана хай буде подякою вам за плідну працю, за мудрість, за вміння творити і дарувати людям добро. Від усього серця бажаємо вам міцного здоров'я, оптимізму, родинного благополуччя, Божої благодаті на многії та благії літа!

Ми з ювілеєм Вас вітаєм!
Щоб стільки ж раз весна цвіла!
Сьогодні щиро Вам бажаєм
Здоров'я, щастя і тепла!
Щоб шлях Ваш був такий широкий,
Щоб мало було перешкод,
Щоб ювілей справляли сотий!
Не знали б Ви тяжких турбот.
А ще бажаєм добре жити,
Щоб внуки вирости — гей раз!

Щоб мали Ви кого любити,
І щоб любили міцно Вас!
Щоб було все гаразд в роботі.
Вона, звичайно не проста.
Щоб було все — і «за», і «проти»,
Як компроміс: життя — буття!
Ми всі сердечно Вас вітаєм!
Добра Вам зичимо сповна,
Багато світлих днів бажаєм!
І довгі, довгі літа...

З повагою,
члени кафедри теорії та історії педагогіки
Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

БЕРЕГИНЯ

Всі, хто хоч один раз у житті зустрічалися із Ларисою Борисівною Паламарчук, знають, що Берегиня — це вона.

Знаний методист, прекрасний педагог, грамотний викладач — це все, звичайно, про неї!

Там, де Лариса Борисівна, завжди тепло і затишно, вишукано і красиво, чисто і смачно — там пахне Україною!

Наша ювілярка — вмілий співрозмовник, високопрофесійний лектор, який уміє створити творчу та ділову атмосферу, захопити всіх улюбленою справою — ГЕОГРАФІЄЮ.

Так, все її життя віддано найголовнішій із наук — географії. Залюблена у рідний край, у свою родину, вона — автор перших підручників і навчальних програм із географії рідного краю. Протягом останніх десятиліть наша Берегиня — у складі творчих колективів із розроблення Державних стандартів, навчальних програм, програм для курсів за вибором. Вінець творіння — перші національні Програма та підручники для класів географічного профілю!

У день Вашого славного ювілею від імені Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України прийміть щирі вітання і вдячність за сумлінну працю на освітянській ниві!

У цю ювілейну мить хочеться сказати багато добрих слів про Ваше життя. Ви народилися у вчительській родині на Вінниччині, і все життя Вас супроводжувало непереборне бажання вчитися, поглиблювати свої знання. Після закінчення географічного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка — направлення на роботу вчителем географії у м. Боярка Києво-Святошинського району Київської області, а далі все Ваше життя — це робота з молоддю, робота на освітянській ниві. Найвідповідальнішим аспектом своєї діяльності Ви вважаєте методичну роботу, якій самовіддано служите все своє життя, адже всі найновіші педагогічні технології, відомі в державі, випробувалися та поширювалися саме завдяки ВАМ!

До свого ювілею Ви прийшли із солідним послужним списком.

І сьогодні у Вас, невтомної трудівниці освітянської ниві, чимало цікавих планів і задумів. Нехай усі вони збудуться!

Вашою характерною рисою є готовність щедро ділитися творчими здобутками з учнями і колегами. У цьому Ви вбачаєте своє покликання. Ви є частим гостем педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів, членом творчих колективів по розробленню нормативних документів, до Вас звертаються за порадами з усіх куточків України.

Ви перебуваєте в авангарді тих, хто сприйняв нові освітні концепції

та успішно запровадив їх у навчальних закладах України. Ваші знання і компетентність сприяють розвитку освіти, удосконаленню роботи з обдарованою молоддю, формують самодостатню та соціально адаптовану особистість.

Шановна Ларисо Борисівно, виконуючи важливі справи, Ви одночасно допомагаєте іншим, і Ваша співучасть є неоціненною. Вам притаманна чуйність і справжня толерантність у вирішенні найболючіших, конфліктних ситуацій.

Освітяни поцінують властиву Вам людяність, доброту, духовність, справедливість та відданість справі. Ви є взірцем доброзичливого ставлення до людей та життя, відповідальності, працелюбства, Людини з великої літери.

Прийміть побажання міцного здоров'я, великого щастя, незламного оптимізму, радості, благополуччя, невичерпних сил, натхнення, всіляких гараздів, плідної творчої праці в ім'я розвитку нашої України, миру та злагоди в державі!

Хай же невичерпним буде джерело Вашої творчості й таланту. Світлої Вам долі, щедрих ужинок на життєвій ниві, успіхів в усіх починаннях. Хай у Вашій оселі завжди буде тепло і затишно, панує добробут та удача.

Успіхів Вам, здоров'я, процвітання, злагоди в родині і колективі, добра і щастя!

Працюймо разом ще багато років!

Бескова Н.В., начальник відділу змісту
середньої освіти та освіти національних меншин
Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти
МОНмолодьспорту України;
Гладковський Р.В., головний спеціаліст відділу

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Багаторічна спільна праця на освітянських теренах об'єднує викладачів географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка з Вами. Вже більш ніж 10 років ми разом з Вами співпрацюємо на ниві всеукраїнських олімпіад і турнірів з географії!

Шановна Ларисо Борисівно!

Сьогодні Ви достойні найкращих, найвеличніших слів, тому що ці роки прожили гідно, з відкритою душею і чуйним жіночим серцем. Тож, дорога Ларисо Борисівно, ми щиро бажаємо Вам завжди бути здоровою, веселою, радісною! Усмішка вам личить, загадайте бажання і вірте, що краще — попереду.

Житній колос дозріває для хліба,
Для краси цвіте у полі квітка,
Для води народжується риба,
Для польоту — лебідь і лебідка,
А людина — для добра і щастя,
Тож прийміть від нас це вітання,
І нехай, неначе в добрій казці,
Збудуться усі Ваші бажання.

З повагою,

Олійник Ярослав Богданович,

декан географічного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

заслужений діяч науки і техніки України,

член-кореспондент НАПН України, професор, доктор економічних наук;

Даценко Людмила Миколаївна,

завідувач кафедри геодезії та картографії

географічного факультету Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, доктор географічних наук, доцент.

Лютий, 2013, м. Київ

ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ!

На килимі життя, немов чарівна м'ята,
Розквітла Ваша ювілейна дата,
Хай квіт життя повік не одцвітає,
Нехай добро до Вас щоднини прибуває,
Хай Матір Божа Вас охороняє,
Сіяє втіхи зірка золота,
На щедрі щастям, многі літа!

Колектив Інституту природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова щиро-сердно вітає Вас з ювілейним Днем народження і вшановує Ваш професіоналізм, всебічність наукових інтересів, творчі здобутки у галузі зміцнення навчально-виховної та науково-методичної бази шкільної географічної освіти України.

Зі студентської лави Київського державного університету імені Тараса Шевченка у життєвий шлях Вас супроводжували активна особиста позиція, громадянський рівень свідомості, потужне прагнення оволодівати новими знаннями, бути відкритою, принциповою, небайдужою.

Ваш життєвий досвід є надзвичайно багатим та різноманітним. На усіх посадах, де Ви працювали, Вам вдалося реалізувати свою гуманістичну життєву програму в гармонії з власними прагненнями та високими морально-етичними цінностями.

Учитель за покликанням, Ви пройшли професійний шлях становлення Педагога і продовжуєте реалізовувати свою високу життєву мету в сотнях сердець підростаючого покоління, що згодом також стануть фахівцями своєї справи.

Ваші учні успішно працюють у загальноосвітній школі та ВНЗ, інститутах післядипломної освіти. Немає сумніву, що для них стали незабутніми Ваші уроки життєвої мудрості, людської доброти, оптимізму, вміння постійно відкривати нове та цікаве навколо себе.

Щоб здивувати, необхідна мить, а щоб зробити дивовижну річ, потрібні роки терпіння і наполегливої праці. На ниві науково-методичної роботи Ваші досягнення реалізувались у фундаментальних монографіях, посібниках для вчителів та студентів, шкільних підручниках з географії, довідниках та багаточисельних статтях з питань методики навчання школярів. І не випадково Ваша багаторічна сумлінна та наполеглива праця на розвиток педагогічної науки була відзначена подяками, грамотами й нагородами.

Особливу значущість Ваш досвід набуває в системі підготовки майбутніх поколінь науковців, педагогів-практиків, що разом з Вами будуть і надалі працювати на зміцнення освіти і науки в Україні.

Прийміть найщиріші вітання і побажання значних досягнень у справах, які Ви започаткували, а запорукою успіху стане Ваша енергійність, цілеспрямованість та бажання досягати нових висот. Щиро зичимо Вам міцного здоров'я, сімейного затишку та добробуту, нових творчих злетів, довгих років плідної праці на науковій та педагогічній ниві!

Покась В.П., директор інституту, професор НПУ ім. М.П. Драгоманова

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!!!

Щиросердно вітаємо Вас зі знаменним ювілеєм і вшановуємо Ваш значущий внесок як провідного вченого, професійного викладача вищої школи, фахівця-методиста з питань розвитку педагогічної науки, географа, що плідно слугує освітянським інтересам нашої держави.

На ниві науково-методичної роботи Ваші досягнення реалізувались у багаточисельних наукових працях, серед яких — значна кількість навчально-методичних посібників для вчителів та студентів, навчальних програм з географічних курсів та методики їх викладання у педагогічних вищих навчальних закладах.

Ваш життєвий, громадський та науково-педагогічний досвід є справді неоціненним і надзвичайно корисним для підростаючого покоління, колективів університетів, де Ви працювали і працюєте, шкільної та вищої освіти Києва, Київської області та нашої країни в цілому. Саме природа рідного краю, де пройшло Ваше дитинство, рясно наділила вас гідними поваги та захоплення рисами, а проявитись їм повною мірою допомогла Ваша доля. Відчуття часу та суспільних пріоритетів розкрили Ваші надзвичайно високі професійні здібності; а вірність обраному фаху та бажання якісних змін дозволили Вам стати Педагогом з великої літери та справжнім наставником для багатьох молодих поколінь географів.

Вам вдається також успішно ствердитись на науковій ниві та сприяти зростанню Ваших аспірантів. Ваш творчий науковий пошук триває, попереду — нові відкриття, наукові перемоги та досягнення. То ж зичимо Вам вселенського щастя, подальшої творчої самореалізації, нових наукових обріїв та здобутків!

З повагою, колеги кафедри економічної і соціальної географії
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
що шанують і люблять Вас уже багато-багато років

ШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Викладачі і співробітники геолого-географічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щиро вітають Вас із 65-м днем народження! Ми знаємо Вас як талановитого вченого, прекрасного педагога, вмілого організатора і справжню Людину — розумну, працьовиту, чуйну, справедливу, дотепну. Упродовж багатьох років Ви — постійна учасниця і, можна сказати, окраса міжнародних наукових конференцій з безперервної географічної освіти і картографії, що проходять у Харкові.

У цей день, коли природа вже відчуває наближення весни, ми зичимо Вам розквіту нових творчих сил, натхнення, міцного здоров'я, енергії, великого особистого щастя, глибокої поваги з боку колег і Ваших численних учнів. Ми цінуємо і любимо Вас!

Від імені колективу

В.А. Пересадько, декан геолого-географічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, завідувач кафедри фізичної географії та картографії, професор; **О.О. Жемеров**, голова профбюро геолого-географічного факультету, професор кафедри фізичної географії та картографії
м. Харків, 13.02.2013 р.

ЛАРИСО БОРИСІВНА!

Шановна пані! Дивоцвітом рясним
Хай тулиться весна до Ваших ніг,
Кларнети сонячні співають дзвінко, красно,
Хай Вас боронить Божий оберіг!

Нехай здійсняться плани та надії,
Наснагу принесе нова весна,
І в слушний час підтримати зуміють
Син, чоловік, як два міцних крила.

Хай буде ясно в Вашому віконці,
Онуків сміх ясний лунає знов,
Родину зігріваючи, як сонце,
Несіть тепло, надію та любов.

Ваш інститут — вітрильник в океані
Педагогічних пошуків, ідей.
В науці ви — Професор, мудрий, знаний,
Ми поважаємо і любимо Вас.

Ваш день настав — ясний, зимовий, новий.
І сповнений прекрасних побажань:
Краси, наснаги, доброго здоров'я,
Натхнення, щастя, Світлих сподівань.

З повагою,
О.І. Слюсар, методист із географії та економіки
лабораторії методики суспільствознавчих дисциплін

**Дніпропетровський національний університет
Геолого-географічний факультет**

м. Дніпропетровськ, пр. Карла Маркса, 36. т. 744-82-65

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСА БОРИСІВНА

Співробітники геолого-географічного факультету Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара щиро вітають Вас із **ЮВІЛЕЄМ**.

Ваша багаторічна й плідна праця в справі навчання й виховання студентської молоді заслужила глибоку повагу серед колег і студентів по всій Україні.

Бажаємо Вам щастя, міцного здоров'я, творчої наснаги, успіхів у науці та освітянській діяльності. І нехай накопичений життєвий досвід і мудрість допоможуть Вам досягти нових науково-методичних висот і ми разом із Вами будемо радіти за успішний захист такої довгоочікуваної докторської дисертації. Наснаги ВАМ.

Декан геолого-географічного факультету
ДНУ ім. О. Гончара, професор

Богданович В.В.

Заст. декана геолого-географічного факультету
ДНУ ім. О. Гончара, доцент

Безуглий В.В.

ВИСОКОШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Щиро зичимо Вам доброго здоров'я, великого родинного щастя, світлої людської долі, цілої зливи творчих успіх на освітянській та науковій ниві у знаковий день власного Свята!

Оглядаючи пройдене у цей день, Ви маєте чим пишатися. Щедрим видається Ваше жниво — плід невтомного пошуку вченого невичерпної працездатності. Впевнені, що Ви ще не раз порадуете освітян неоціненними працями, бо трудитесь не лише для сьогодення, але й для прийдешнього з вірою, що наша Україна стане найбагатшою і найосвіченішою державою.

Важко перелічити всі чесноти, якими доля сповна наділила Вас. Та найперше, що кожен відчує, спілкуючись з Вами, — це порядність і благородство інтелігента, високоморальної українки, доброзичливість і душевність, закоханість у свою працю, вірність друзям і відданість сім'ї. Нехай Ваша педагогічна і наукова діяльність, перевірена багаторічною працею, мудрість, збагачена досвідом, щедрим колосом вінчає освітянську ниву України; а Ваші випускники стануть гідним продовженням своїх предтеч, золотою елітою наукового розвитку нашої молоді держави!

Так багато тепла у Ваших очах,
Ще невичерпні зваби жіночі,
Щире слово дарують Ваші уста ...
Руки й розум — до праці охочі.
Стає алмаз блискучим діамантом,
Коли його невпинно шліфувати,
Ви ж розцвіли своїм талантом,
Бо вмієте невтомно працювати.
Хай Вас минають біди і печалі,
Хай Мати Божа береже від зла,
Родинне щастя все росте по вертикалі,
А в оці зблисне радості сльоза!
Хай щастя Вам сяйне жіноче
Усім, чого душа захоче!

З повагою, **Шоробура І.М.**,
ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор

ЩИРІ ВІТАННЯ!

У ці перші весняні дні, у час відродження природи, народилася чудова людина — Лариса Борисівна Паламарчук, яка цьогогоріч святкує свій славний ювілей.

Тішуся спілкуванням з нею аж від далекого 1988-го, коли вперше побачив молоду приємну жінку (тоді вже заступницю директора Київського обласного інституту удосконалення вчителів) на Всесоюзній нараді освітян у нас, у Центральному інституті удосконалення вчителів, що на Артема, 52. Якраз у цей період в ЦІУВ запроваджувалося т. зв. «кураторство над областями»: за кожним керівником структурного підрозділу закріплювалися по 1–2 області, якими він мав опікуватися як куратор, і мені, тоді завідувачу кафедри мов і літератур, «дісталися» Чернівецька й Київська області, тож до керівництва Київщини я придивлявся особливо пильно, адже вони ставали моїми найближчими партнерами (куратор щорічно звітував на раді інституту про стан науково-методичної роботи в своїх «підопічних» областях). Тож і зараз пам'ятаю, наскільки приємною в спілкуванні людиною виявилася новопризначена заступниця директора Київського обласного ІУВ Лариса Борисівна Паламарчук: ані узвичаєної для радянської номенклатури «адміністративної сухості», ані по-сталінськи на всі гудзики застібнутих френча та душі. Пам'ятаю, що перше спілкування з нею мені дуже сподобалося...

А далі усіх нас очікували «великі зміни»: розвал СРСР, реорганізація його освітянської системи і зокрема ЦІУВ, злиття Київського міського ІУВ і Київського обласного ІУВ у один-єдиний, найбільший в Україні — Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів (згодом — «імені Б.Д. Грінченка», а ще згодом — Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка). Пам'ятаю, як тоді мене запросив ректор КМІУВ Віктор Григорович Слюсаренко і, враховуючи мій досвід роботи в ЦІУВ, попросив продумати варіант, як перебрати на новостворений заклад функції загальнодержавного науково-методичного центру роботи з усіма без винятку категоріями педпрацівників. На превеликий жаль, ці продуктивні стратегічні плани були реалізовані лиш частково — попереду лежав тривалий «льодовиковий період» 1990-х із його суцільним безгрошів'ям... Але тоді я спитав Віктора Григоровича, а як до цих планів поставиться колишнє керівництво Київського обласного ОІУВ, бо коло одnodумців у будь-якій новій

справі важить надзвичайно багато. І пригадую, що тоді я заспокоївся, довідавшись, що директором цього інституту був не хто інший, як уже знайома мені приємна людина та менеджер найвищого гатунку — та ж таки Лариса Борисівна Паламарчук. Тоді ж, із 1 липня 1991 року, Л.Б. Паламарчук стала співробітником КМПУВ, тож уся її наступна наукова кар'єра протікала фактично на моїх очах.

Нині Лариса Борисівна — шановний професор, докторант, знаний в Україні та поза її межами фахівець (це, крім того, що гарна дружина, мати й бабуся, але то окрема велика тема...). Проста, скромна, приємна в спілкуванні людина — таким було моє враження від першого спілкування з Ларисою Борисівною в 1980-х, таким це враження залишається й нині. Щире золото не псується ні часом, ні природніми умовами. А щиро-злотну людину також не псує ні негаразди, ні високі досягнення та посади. А Лариса Борисівна Паламарчук саме такою і є. І я впевнений, що такою вона й залишиться.

Тож з роси і води Вам, вельмиповажна ювілярко, дорога Ларисо Борисівно!

З глибокою повагою,
завідувач кафедри світової літератури, професор **Юрій Ковбасенко**

ШАНОВНА, ДОРОГА, ЛЮБА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

У цей зимовий, сонячний і радісний день прийміть від мене найщиріші вітання з нагоди Вашого славного ювілею.

Близько двадцяти років я маю честь знати Вас, працювати з Вами, радіти Вашим успіхам і досягненням!

Доброчливе ставлення до людей, весела вдача, відповідальність, високий професіоналізм є головними рисами Вашого характеру, до яких додалася ще й життєва мудрість. І це викликає до Вас глибоку повагу колег-однодумців, студентів. Божа благодать сконцентрувала у Вашому серці природну відданість людям, роботі, сім'ї, друзям, делікатність, сильну волю, результативну вченість, глибокий розум, неперевершені знання життя і людей, витончену моральність; вміння вселяти віру, хвилюватися за долю іншого,

любов до життя, молодецький запал, простоту, скромність, оптимізм, світлу надію в прекрасне майбуття.

У ювілейний День народження хочу щиро побажати Вам здоров'я, добра, світлих днів і невичерпного натхнення у здійсненні творчих планів і задумів.

Нехай кожний день збагачує Вас новими ідеями, а душа квітне любов'ю до людей і гордістю за величне покликання Вашої професії.

Хай добром і щирістю стелиться Ваша життєва дорога, і кожна мить життя буде завжди прекрасною, неповторною та багатогранною.

З повагою і любов'ю, **Світлана Мартиненко**,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Прийміть мої найщиріші вітання з Днем народження! Від усього серця бажаю Вам міцного здоров'я та життєвої наснаги, професійних успіхів та особистих творчих досягнень, сімейного щастя, злагоди та добробуту у Вашій оселі! Нехай здійсняться усі заповітні мрії, а будь-які повороти долі завжди відкривають лише нові обрії майбутніх перспектив! Щастя Вам, радості, добра і благополуччя!

Братко (Сорока) М.В.,
директор Університетського коледжу, кандидат педагогічних наук, доцент

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Щиро вітаємо вас зі славним ювілеєм!

Ви знана і глибоко шанована в Україні людина, науковець, методист, мудрий освітянин-учитель, талановитий лектор-викладач, турботлива матір, любляча бабуся.

Навколо Вас завжди створюється атмосфера принциповості, виваженості та толерантності. Дивовижне поєднання людяності, доброзич-

ливості і вимогливості стало сутністю Ваших стосунків з колегами-педагогами. Все, чому Ви навчаєте, притаманне і Вам: дух незалежності, мудрість слова, глибина думки, щирість почуттів.

Ваше життя і праця злиті воєдино, підпорядковані покликанню бути наставником учнів, студентів, методистів ОППО, педагогів, молодих науковців

Зичимо Вам міцного здоров'я, щастя, злагоди, гарного настрою. Бажаємо творчої наснаги та успіхів у праці в ім'я розвитку освіти України. Нехай Ваше життя буде багатим на радісні та світлі події, вагомі здобутки в усіх справах та починаннях.

Прийміть щире вдячність за високе служіння обраній справі, невтомний творчий пошук, самовідданість, добро і щедрість душі. Впевнені, що Ви й надалі докладатимете зусиль задля становлення якісної національної освіти.

Ми Вам вклоняємось доземно,
Заслужений наш педагог!
Бажаєм щастя достеменно!
Дарує хай здоров'я Бог!

Гільберг Тетяна, освітяни Хмельниччини

ВЕЛЬМИШАНОВНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Прийміть найщиріші побажання з нагоди Вашого ювілею! Зичимо міцного здоров'я, особистого щастя, невичерпної енергії і наснаги у всіх ваших добрих справах. Нехай у Вашому домі завжди панують мир і злагода, у серці — доброта, а у справах — мудрість та виваженість.

Нехай доля і надалі буде прихильною до Вас, даруючи радість життя, незрадливу удачу, вірних і надійних друзів.

З повагою, *колектив бібліотеки*

ВИСОКОПОВАЖАНА ЛАРИСО БОРИСІВНО!

Своє 65-річчя Ви зустрічаєте здобутками і досягненнями, у розквіті творчих сил, збагачені життєвим досвідом. Сумлінною довгорічною працею, доброзичливими стосунками з людьми Ви заслужили глибоку повагу колег і вдячність тих, кого Ви навчали й виховували впродовж усіх років професійної діяльності.

Міцного Вам здоров'я, *шановна Ларисо Борисівно*, невичерпної творчої наснаги і завзяття, вагомих успіхів і всіляких гараздів, міцного здоров'я на довгі роки, великого людського щастя, добра, благополуччя, професійного довголіття! Нехай Ваша фаховість і гуманність, доброта і людяність, життєва мудрість і досвід і надалі сприяють розбудові вітчизняної науки й освіти.

Життя людське складається не з літ,
А нашу долю роблять наші справи...
Хай мудрість Ваша сяйвом, як маяк,
Прийдешнім поколінням шлях осяє.
І хай живуть звеличені думки,
Що здобули і визнання, і славу.
В них мудрість Ваша, як дорогоцінний скарб —
Надбання для науки і держави.

Хай Боже благословення завжди буде з Вами та надає непохитної віри, надії та любові на довгі роки!

Бобрицька Валентина Іванівна, професор кафедри освітньої політики
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
доктор педагогічних наук, професор

ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ!

Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для інших виборює життя...

В. Симоненко

Надворі лютував мороз, віяла хурделиця. Небо здивовано піднімало хмарища брів і вражено дивилося на зухвалі гульбища вітру-гульвіси. Земля, досхочу вдовольнившись роботою людських рук, стиха наспівувала: «Люблю життя, люблю життя...»

І раптом — бризнуло сонце, усміхнулося, кинуло стиха промінчик на землю... Запанувала тиша, та така, що крик новонародженої у родині Коноплицьких було чути по всій широкій околиці...

Дорога наша Ларисочко Борисівно, це Ви прийшли у мільйонно-окий, ніжно-ласкавий і жорстокий, пристрасний і збурений світ. Прийшли, щоб здивувати його своєю багатогранністю: любов'ю і добротою, людяністю і скромністю, інтелігентністю і порядністю, уважністю і доброзичливістю, наполегливістю і тактовністю, плідною роботою і талантом. Прийшли, щоб передати свої знання, досвід, уміння, мудрість людську, високу життєву мету сотням сердець підрастаючого покоління.

За що ми і любимо вас щиро, шануємо і обираємо в друзі на все життя.

І у цей світлий святковий день Вашого народження ми щиросердно вітаємо з Ювілеєм! Бажаємо Вам доброго здоров'я, сімейного затишку, великого щастя людського. Нехай кожен день Вашого життя буде яскравим, цікавим та незрівнянно гарним! Нехай усміхнена доля ніколи не полишає Вас і віщує про щасливе майбуття! Ідіть твердо і впевнено тернистими життєвими дорогами до реалізації високої мети у супроводі святих янголів.

Нехай Божественний Спаситель огортає Вас своєю любов'ю, наділяє міцним здоров'ям та укріплює у труднощах.

МНОГАЯ ВАМ ЛІТА!

Сім'я Зайчуків

ШАНОВНИЙ ЮВІЛЯРЦІ – ЩИРЕ ВІТАННЯ!

Кожного року у лютому місяці ми радо зустрічаємось та поздоровляємо з днем народження Паламарчук Ларису Борисівну – відомого педагога, вченого, методиста в галузі шкільної географічної освіти.

Вона народилася 13 лютого 1948 року у с. Вербова на Вінниччині. Тут пройшли її дитячі та юнацькі роки. Мати – вчителька та батько – залізничник змогли виховати доньку на основі формування найкращих рис особистості подолянки: любові та вірності до української мови, українського одягу, українських пісень, української кухні. Її головними людськими рисами стали чуйність і щедрість, повага до старших та любов до дітей. Саме вони допомогли визначитися у подальшій профілізації освіти та навчанні на географічному факультеті Київського державного університету ім. Тараса Шевченка.

Після його закінчення вона поповнила ряди вчителів-географів Київщини. Але так сталося, що доля звела її з Інститутом педагогіки АПН України, завдяки чому всі, навчально-педагогічні напрями у досвіді викладання шкільної географії робилися та усвідомлювалися нею під впливом досвіду співробітників лабораторії географічної освіти, у якості наукового кореспондента. Вже тоді вона знаходила особливу науково-методичну нішу у теорії та практиці шкільної географічної освіти. Коли прийшов час науково оформити свої напрацювання, була визначена проблема дослідження кандидатської дисертації про формування національної свідомості в учнів під час вивчення курсу географії України. Основною метою її вивчення став український етнос і географія етнічних земель. Саме тоді я мала можливість працювати з Паламарчук Л.Б. у якості наукового керівника, збагачуватися цікавими знаннями, знаходити можливість удосконалення навчальних програм, підручників, методики навчання, моніторити впровадження здобутих методичних пропозицій.

Внаслідок такої роботи Лариса Борисівна сформувалася як науковець з проблем педагогіки та методики навчання географії.

Довгий час (17 років) вона працювала методистом, завідуючою кабінету географії у Київських обласному та міському інститутах удосконалення вчителів, професором кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету ім. Бориса Грінченка. Багато років очолювала фахову науково-методичну комісію при МОН України. Працювала у складі спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій у НПУ ім. М.П. Драгоманова.

Великий досвід науково-методичної роботи дав можливість виконати докторське дослідження на тему: «Формування та реалізація со-

ціокультурної складової змісту шкільних курсів географії», яка до цього часу ніколи не була досліджена.

Впровадженню результатів цього дослідження сприяли: оновлення назв курсів 9–10-х класів та змісту навчальних програм з географії у профільній школі, розробка підручників з соціально-економічної географії світу, підготовка комплекту навчальних посібників для учнів.

Бажаємо Ларисі Борисівні й надалі бути фахово потрібною, носієм соціокультурних та українських знань, умінь, компетенцій. Успіхів Вам!

Л.І. Круглик, канд. пед. наук, с.н.с. лабораторії географічної та економічної освіти Інституту педагогіки НАПН України (науковий керівник кандидатської дисертації Л.Б. Паламарчук);

Г.М. Ісаєва, співробітниця лабораторії географічної та економічної освіти Інституту педагогіки НАПН України;

Г.І. Суцєнко, доктор педагогічних наук, професор

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Лариса Борисівна Паламарчук є для мене прикладом педагога-науковця. Саме їй я завдячую прилученням до педагогічної науки. Це — людина щирої, чуйної вдачі, великий життєлюб, наділений м'яким гумором і одночасно принциповий і високопрофесійний вчений-педагог, який органічно поєднує теоретичні й практичні знання. Мене, як українця, щиро захоплюють її справжній патріотизм та любов до рідного народу, його звичаїв та обрядів.

Хай кожен день Вашого життя буде щасливим і радісним, а родинне тепло і затишок допомагає Вам у виконанням Ваших мрій!

Крушніцький Микола Степанович,

директор Суховерхівського ЗНЗ I–II ступенів

Кіцманського р-ну Чернівецької обл., кандидат педагогічних наук

Від щирого серця радо вітаю з ювілейною датою **Ларису Борисівну Паламарчук**, людину з відкритою душею, талановиту, чуйну, ніжну, доброзичливу жінку!

Прийміть мої найщиріші побажання міцного здоров'я, особистого щастя, невичерпної енергії і наснаги у всіх Ваших добрих починаннях.

Хай у домі завжди панують мир і злагода, у серці — доброта, а у справах — мудрість та виваженість!

Нехай доля буде прихильною до Вас, даруючи радість життя, незрадливу вдачу, вірних і надійних друзів!

Сьогодні ювілейну стоптано стежину,
а спокою нема для Ваших ніг,
бо пройдено життя лише частину —
попереду багато ще доріг.
Хай грона калини літа прикрашають,
хай світлі хвилини життя не минають,
хай повниться доля веселковим цвітом,
і серце любов'ю хай буде зігріте.
Бажаю Вам століття ще прожити,
здоров'я доброго на всю ту сотню літ,
і внуків всіх ще одружити,
й благословити правнуків у світ.

З щирою повагою, з файного міста Тернопіль,
Ігор Вітенко, методист з географії та екології,
кандидат географічних наук
(Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти)

ЛЮДИНІ ДОБРОЇ ДУШІ...

Лариса Борисівна Паламарчук — людина доброї душі, світлого розуму.

Вона народилася в сім'ї педагогів у благодатному краї, що зігрів її красою чарівної природи. Закінчила Київський національний університет імені Т. Шевченка. Одержима любов'ю до рідного краю, обрала фах учителя географії і переконана у правильності свого життєвого вибору. Її кредом стала педагогіка.

Наполеглива, працьовита, надзвичайно вимоглива до себе. Такою зустріли її колеги Київського обласного інституту удосконалення вчителів. До нас вона прийшла як молодий учитель. КОІУВ був доброю школою як для молодих, так і для досвідчених працівників. Тут Лариса Борисівна за кілька років виросла як науковець. Працювала невтомно і натхнено-творчо.

Дорога Ларисо Борисівно! Щиро вітаємо Вас з Ювілеєм. Бажаємо Вам, щоб Ваш життєвий шлях був осяяний щастям та радістю нових творчих здобутків у благородній просвітницькій діяльності. Нехай серце живиться добром, хай освітлює ВАС почуттям вдячності тих багатьох людей, кому Ви відкрили світло знань!

Нехай добром повертається до ВАС те добро, яке ВИ щедро віддаєте людям!

НАТХНЕННЯ ВАМ, успіхів у здійсненні нових задумів, краси, добробуту і вічної весни в душі. Нехай посіяні ВАМИ зерна мудрості зростуть добрим щедрим урожаєм!

Ваші вірні друзі, колишні співробітники КОІУВ:

***Порошина Валентина Дмитрівна, Ігнатенко Зінаїда Андріївна,
Нестерова Алла Василівна, Москаленко Людмила Миколаївна,
Коновал Анатолій Олександрович, Павленко Олександр Михайлович,
Михайленко Валентина Михайлівна, Дмитренко Любов Іванівна***

ПОДОРОЖ ДО ВЛАСНИХ ПЕРЕМОГ

Громадський педагогічний рух, який набув поширення в Україні після II з'їзду Творчої спілки вчителів України на початку 90-х спонукав до створення Асоціації вчителів географії. Серед тих, хто був біля її витоків — Лариса Борисівна Паламарчук, яка на той час представляла методичну службу Інституту перепідготовки педагогічних кадрів м. Києва, і першу ж конкретну справу Асоціації — видання методичного збірника «Шкільна географія в Україні» — підтримала своїм доробком разом із співавтором проф. В. Шевченком — програмою факультативного курсу «Медична географія».

У наступному збірнику в співавторстві з канд. пед. наук Л. Круглик була надрукована її програма «Етнічні землі України та географія української діаспори». Така підтримка була дуже важливою, адже це були збірники, які стали прообразом майбутніх періодичних видань для вчителів географії в незалежній Україні.

З появою періодичних видань — газети «Краєзнавство. Географія. Туризм» та журналу «Географія та основи економіки в школі» багато разів

нелегкій педагогічній праці вчителів допомагали доробки Лариси Борисівни — наукові статті, методичні розробки складних тем, календарно-тематичні плани. Численними є громадські педагогічні заходи, ініційовані Асоціацією, — колективна робота її Правління, яке представляла Лариса Борисівна багато років. Це — конференції й семінари, засідання клубу «Гея», комп'ютерні курси і подорожі Україною, акції на підтримання краєзнавчого курсу «Рідний край» і конкурси «Вчитель року».

Акумуляований досвід багаторічної методичної роботи з учителями викристалізував у Лариси Борисівни індикатор, який практично безпомилково визначає унікальні таланти під час творчих професійних конкурсів. Будучи наставником сотень, а може, й тисяч вчителів географії, вона завжди з теплом і вдячністю згадує про своїх педагогів і наставників зі школи на рідній Вінниччині, з Київського державного університету імені Тараса Шевченка, з Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України, і всі свої професійні досягнення: дисертацію і програми, підручники і педагогічну роботу пов'язує в тій чи іншій мірі з їх впливом. І це закономірно, адже те, чим ми є від Бога, від батьків, в значній мірі — від ПЕДАГОГА.

Любов до життя і родини, інтерес до сучасних культурних надбань і повага до народних традицій, оптимізм, життєрадісність, працьовитість — складники подорожі Лариси Борисівни до власних перемог.

Здоров'я і натхнення побажаємо для здійснення її планів і мрій, які обов'язково збудуться, адже життя прекрасне і ми прийдемо до нього разом з географією.

Н.В. Муніч, заслужений вчитель України,
голова Асоціації вчителів географії України

ЩАСЛИВА ВЧИТЕЛЬСЬКА ДОЛЯ

Серед широкого загалу вчителів географії, методистів й учених-педагогів не знайти, мабуть, більш знаної в країні людини, як Лариса Борисівна Паламарчук. Неможливо уявити нині олімпіаду, учнівський турнір, методичний семінар чи конференцію, на якій би не була задіяна Лариса Борисівна як головуюча або поважний член журі. «Наша берегиня» — так з любов'ю називають її колеги та друзі.

Л.Б. Паламарчук народилася в с. Вербова Томашпільського району на Вінниччині. Сільську школу закінчила із золотою медаллю, що допомогло дівчині вступити до Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. По закінченні географічного факультету університету вчителювала у Боярській середній школі № 3, що на Київщині. Там проявилися її педагогічні здібності, які Лариса Борисівна, напевно, успадкувала від своїх батьків — Коноплицьких — Ольги Семенівни, вчительки Вербівської середньої школи, та Бориса Миколайовича, що працював залізничником на ст. Вапнярка.

Талановиту вчительку запросили до Києва завідувати кабінетом географії в обласному інституті вдосконалення вчителів. Її першими наставниками були відомі тепер методисти М.П. Откаленко, В.П. Корнеєв та Л.І. Круглик, які допомагали становленню молодой здобувачки як ученого-педагога.

З того часу й дотепер життя Л.Б. Паламарчук пов'язано з педагогікою та методикою викладання географії. У 1997 р. вона успішно захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Розпочала педагогічне дослідження з питань соціокультурної складової в шкільних курсах географії. Лариса Борисівна — автор понад 200 науково-методичних та педагогічних статей, методичних рекомендацій для вчителів. Готує нове наукове дисертаційне дослідження на здобуття вченого ступеня доктора педагогічних наук. Нині Лариса Борисівна Паламарчук — професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Завжди усміхнена, в гарному гуморі, часто у вишиванці — така собі справжня україночка, Лариса Борисівна любить готувати борщ та вареники, співати в хорі, подорожувати, бо така вдача географа. Та найбільш щасливою відчуває себе, спілкуючись з друзями, колегами і знайомими, а передусім у колі найрідніших людей — чоловіка Василя Івановича, сина Богдана та невістки Лідії, онуків Адама та Ольги.

Тож побажаймо Ларисі Борисівні міцного здоров'я, творчості, гарного настрою, бути й надалі завзятою та працьовитою, якою зробила її щаслива вчительська доля.

«Хай Вам квітне верба і калина, Бог дарує найкращі роки. Хай Вам стелить до ніг Україна Щастям вишиті рушники».

Вітаємо Вас з гарним, плідним гроном років!

М.П. Задорожний, головний редактор журналу
«Географія та економіка в сучасній школі»

ВІТАННЯ З КАРПАТСЬКИХ ГІР

Познайомився з Ларисою Борисівною Паламарчук на Всеукраїнському семінарі методистів обласних інститутів удосконалення вчителів у квітні 1990 року. Тоді я тільки оволодівав азами цієї роботи, будучи тільки чотири місяці на посаді методиста в Івано-Франківській області, а Лариса Борисівна на той час вже мала значний досвід роботи не тільки як методиста, але й керівника інституту у Київській області. Тому з великою цікавістю дослухався до її порад, зауважень, міркувань, роздумів.

Наступні десятиліття спілкування вже стосувалися не лише методичної, але й наукової роботи. Я дуже вдячний їй за повсякденну людяність і доброзичливість, за шанування національних традицій, простоту у спілкуванні, за поради і дієву підтримку в науковій діяльності (під її керівництвом захистив кандидатську дисертацію).

У ці лютневі дні щиро вітаю Ларису Борисівну з ювілеєм!

У цей зимовий світлий день,
Коли настав Ваш ювілей,
Летять вітання звідусіль
Й у тім числі з Карпатських гір.
Нехай усі ці привітання
У серці Вашому залишать добрий слід,
Прийміть найкращі побажання
Здоров'я, щастя та багато літ.
Хай обминають Вас тривоги,
Хай Бог дасть щастя на путі,
Хай світла й радісна дорога
Веде Вас далі у житті!
Хай збуваються творчі мрії,
Хай поруч будуть вірні друзі,
Хай родина з Вами вся радіє,
Хай усміхається калина в лузі.
Здоров'я, добра і щастя!!!

Гілецький Йосип Романович, доцент кафедри географії та природознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук, доцент, голова Івано-Франківського обласного відділу Українського географічного товариства

ШАНОВНА МАРИСО БОРИСІВНО!

На честь Вашого славного ювілею ми дозволили собі провести невеличке соціокультурне дослідження.

Сподіваємося на Вашу щирю зацікавленість. Тож почнемо.

Коли саме виникла традиція святкувати дні народження, — невідомо. На жаль, на сьогоднішній день будь-яких конкретних даних про виникнення свята День народження у сучасних істориків не існує. Але, з письмових джерел відомо, що іще в Давньому Римі відбувалися ці святкування. Є кілька згадок про святкування днів народжень у Біблії. Окремі дослідники вважають, що раніше святкування днів народження носили релігійно-культурний характер і відбувалися в колі друзів. Їх присутність захищала винуватця свята від злих духів та зла, яке, за давніми віруваннями, особливо могло спіткати людину саме в цей день. Друзі дарували подарунки, які виконували роль оберегів, проголошували привітання, які були чимось на кшталт заклинань для захисту від злих духів та сил.

У Давньому Єгипті святкувати день народження могли дозволити собі лише царі та фараони. Святкували з великим розмахом, запрошували на свято не тільки видатних людей, а й слуг та рабів, проявом неабиякої милості була амністія ув'язнених.

У Давній Греції святкувати день народження мав право лише глава родини.

У кожного народу з'являлися свої традиції святкування. Німці будили дитину на світанку. Дарували їй пиріг із запаленими за кількістю років свічками. Свічки треба було загасити і в цей час загадати бажання. Якщо нікому не казати про нього, то воно обов'язково здійсниться.

Тягати за вуха — звичай стародавній. Вважалося, що ця вправа допоможе відігнати від іменинника злих духів.

В Англії іменинника беруть за руки-ноги і підкидають стільки разів, скільки років виповнилося винуватцю свята, та ще й додають рік на щастя. В Ізраїлі, той, у кого день народження, може відчути себе королем чи королевою тому, що його піднімають угору разом зі стільцем. Канадці мастять кінчик носа маслом, щоб їх не можна було вхопити за слизький ніс.

Славнозвісний гімн дня народження «Happy birthday to you», як свідчить Книга рекордів Гіннеса, це — найпопулярніша пісня у світі!

Подякуємо за неї сестрам-вчителькам із Кентуккі. Саме вони у 1893 році склали пісню, якою вітали іменинників із днем народження.

Африканці також багаті на свої ритуали, але вельми скупі на дні народження. Для прикладу, члени одного з африканських племен святкують власний день народження не частіше, ніж раз на вісім років!

Звдячуючи українцям з'явилася традиція в день народження дарувати торти. У давнину це були короваї. До нашого часу цей обряд трохи «осучаснили». Замість короваю тепер печуть смачні торттики.

День народження, який відбувається в річницю, кратну 5-ти (15, 20 і так далі), називають ювілеєм.

Тож шановна Ларисо Борисівно! Не ображайтеся, якщо 13 лютого хтось захоче потягати Вас за вуха; обов'язково загасіть свічки на торті та нікому не кажіть, яке бажання Ви в цей час загадали; якщо полюбляєте екстрим, то дозвольте Вашим рідним підняти та поносити Вас на стільці; уважно прослухайте пісню «Happy birthday to you», яку виконуватимуть на честь Вашого дня народження; ні в якому разі не дозволяйте підкидати Вас за руки-ноги. А з приводу намащування маслом носа — вирішуйте самі!

Ну, а якщо серйозно, то...

Шановна наша! Нехай доля і надалі буде привітною і лагідною до Вас, даруючи незрадливу вдачу, радість життя з усіма його яскравими барвами, вірних і надійних друзів, береже Вашу міцну, випробовану в життєвих штормах славному команду під назвою «Родина Паламарчуків»!

Бажаю, щоб на наступний свій ювілей Ви, шановна Ларисо Борисівно, могли впевнено і гордо сказати: «Я маю все, чого хотіла і до чого прагла, про що мріяла і що зробила, що втілювала в життя і чого досягла, кого кохала і з ким побралася, кого народила і виховала, що вже створила і що буду ще довгі роки з любов'ю творити! І я знаю, життя — прекрасне!»

З любов'ю та повагою, завжди Ваші,
Світлана Капіруліна та **Ірина Іванова**,
керівники Клубу вчителів географії м. Києва

ЩО СІЄТЬСЯ ВЧАСНО, ТЕ СХОДИТЬ І РОДИТЬ РЯСНО!

Кожна людина — це неосяжний Всесвіт зі своїм космосом, мікросвітом, зі своїми ясністю й загадковістю, з минулим, яке промайнуло, і майбутнім, яке створиш сам.

Лариса Борисівна Паламарчук — взірець втілення цілеспрямованості, наполегливості, педагогічного таланту, організаторського хисту, чарівної жіночності.

Глибока віра у справедливість своєї справи у Лариси Борисівни вдало поєднується з ораторським мистецтвом. Я неодноразово чула її виступи перед освітянами: мова завжди образна, афористична, пересипана яскравими прикладами з народного побуту, жартами. Це — мова лідера, майстра своєї справи, талановитого педагога, наставника молоді.

Низький уклін і безмежна вдячність Вам, Ларисо Борисівно, що прийняли мене в сім'ю своїх педагогічних дітей, мудрою порадою підштовхнули до участі в конкурсі «Учитель року», залучили до науково-дослідної та експериментальної роботи. Хай усе, що сієте, на педагогічній ниві рясно сходить і добре родить!

У Ваш ювілей зичу доброго здоров'я, подальшого педагогічного буяння, людських життєвих і родинних радостей, бо Ви того варті.

Ольга Литвинчук,

заступник директора з навчальної роботи школи № 248 м. Києва,
вчитель-методист, Відмінник освіти України

Розділ 2

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ Л.Б. ПАЛАМАРЧУК

1948 р. — народилася 13 лютого 1948 р. на Вінниччині (с. Вербова Томашпільського р-ну). Батько — Коноплицький Борис Миколайович (залізничник, ст. Вапнярка); мати — Коноплицька Ольга Семенівна (вчителька Вербівської СШ).

1954–1965 рр. — навчання у Вербівській СШ, яку закінчила з золотою медаллю

1965–1970 рр. — навчання у Київському державному університеті ім. Тараса Шевченка. Спеціальність за дипломом — економіко-географ, учитель географії середньої школи.

1970–1974 рр. — вчитель географії Боярської середньої школи № 3 Києво-Святошинського району.

1974–1987 рр. — завідувач кабінетом географії Київського обласного інституту удосконалення вчителів.

1987–1990 рр. — заступник директора з навчально-методичної роботи Київського обласного інституту удосконалення вчителів.

1990–1991 рр. — в. о. директора Київського обласного інституту удосконалення вчителів.

1991–1995 рр. — зав. лабораторії географії та краєзнавства Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів.

1995–1997 рр. — старший викладач кафедри природничо-математичних дисциплін Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка.

1997 р. — захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук з теми : «Формування національної свідомості учнів в процесі набуття знань про український етнос (на матеріалах шкільних курсів географії)» у спеціалізованій вченій раді Д 01.32.02 в Інституті педагогіки АПН України за спеціальністю 13.00.01 — теорія та історія педагогіки; 13.00.02. — теорія та методика навчання географії, диплом КН № 013456.

1997–2002 рр. — доцент кафедри методики навчання природничо-математичних дисциплін Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка.

1998р. — присвоєно наукове звання доцента кафедри методики навчання природничо-математичних дисциплін Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка, атестат ДЦ АЕ № 000908.

2002–2003 рр. — декан факультету підвищення кваліфікації Київського міського педагогічного університету імені Бориса Грінченка.

2003–2004 рр. — доцент кафедри методики навчання природничо-математичних дисциплін Київського міського педагогічного університету імені Бориса Грінченка.

2004–2006 рр. — доцент кафедри педагогіки Київського міського педагогічного університету імені Бориса Грінченка.

2006–2007 рр. — старший науковий співробітник лабораторії послуг і туризму Інституту професійно-технічної освіти Академії педагогічних наук України.

2007–2010 рр. — докторант Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

2010–2011 рр. — доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Тема докторської дисертації: «Формування і реалізація соціокультурної складової змісту шкільних курсів географії».

2011 — по сьогоднішній день — професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Отримала наукове звання професора кафедри теорії та історії педагогіки (2012 р.).

За час роботи на посаді виявила себе досвідченим, професійно підготовленим педагогом. На високому науково-методичному рівні викладає навчальні дисципліни «Етнопедagogіка», «Педагогічна творчість». Має великий досвід науково-педагогічної, методичної роботи. Є членом фахових комісії МОН з екології і природознавства, членом редколегії освітнього видання «Географія та основи економіки в сучасній школі», часто опонує дисертаційні дослідження за спеціальністю 13.00.02. Лариса Борисівна є автором понад 190 наукових та навчально-методичних праць, з них 31 — до захисту кандидатської дисертації, 160 — після її захисту. Має 20 навчальних посібників, написаних у співавторстві (з них 8 — з грифом МОН України) та 1 одноосібну монографію.

Під її керівництвом захистилися чотири здобувачі наукового ступеня кандидата педагогічних наук (Гілецький Й.Р., Сорока М.В., Капіруліна С.Л., Крушницький М.С.).

Паламарчук Лариса Борисівна бере активну участь у багатьох навчальних програмах (курси, тренінги, навчально-практичні семінари, конференції) з актуальних питань педагогіки, методики викладання географії, підвищення кваліфікації вчителів. Була членом колективів по створенню змісту Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Концепції географічної освіти, навчальних програм з географії для профільного навчання в старшій школі, підручників та посібників з географії, у підготовці завдань до всеукраїнських олімпіад і турнірів з географії. Постійний член журі всеукраїнських олімпіад і турнірів з географії. Понад п'ять років працює в Міжнародній програмі «TIMSS».

Відзнаки і нагороди

- Почесна Грамота МОН України (1984, 1986, 1996, 2001, 2002)
- Почесна Грамота Кабінету Міністрів України (2001)
- «Відмінник освіти України» (2001)
- Медаль «1500-річчя м. Києва» (1984)
- Медаль «Ветеран праці» (1991)
- Подяка Київського міського голови (2005)
- Відмінник освіти м. Києва (2007)
- Нагрудний знак «Василь Сухомлинський» (2008)
- Нагрудник знак «Петро Могила» (2010)

Розділ 3

**НАУКОВИЙ ДОРОБОК
Л.Б. ПАЛАМАРЧУК.
ПОКАЖЧИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

3.1. Автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня

1. **Формування** національної свідомості учнів у процесі набуття знань про український етнос (на матеріалах шкільних курсів географії) : автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.01 — теорія та історія педагогіки, 13.00.02 — теорія та методика навчання географії / Паламарчук Лариса Борисівна ; Київ. міжрегіональний ін-т удосконалення вчителів ім. Б.Д. Грінченка. — К., 1997. — 26 с.
2. **Формування** національної свідомості учнів у процесі набуття знань про український етнос (на матеріалах шкільних курсів географії) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 — теорія та історія педагогіки, 13.00.02 — теорія та методика навчання географії / Паламарчук Лариса Борисівна ; Київ. міжрегіональний ін-т удосконалення вчителів ім. Б.Д. Грінченка. — К., 1997. — 188 с.

3.2. Монографії, підручники, навчальні посібники, програми, методичні рекомендації

1993

3. **Географія.** Завдання для тестової перевірки знань, умінь та навичок випускників загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій. — К. : Абрис — 1993. — 63 с. — (у співавт. : П.О. Масляк, О. Я Скуратович, П.Г. Шищенко та ін.)

1997

4. **Географія рідного краю. Київщина /за ред. Л. Б Паламарчук.** Підручник для 5 класу загальноосв. шк. Київ. обл. — К. : Магістр — S, — 1997. — 120 с. Гриф МОН України (лист № 3/ 2—66 від 19.02.1998). [співавт. : В.С. Яценко].

1998

5. **Загальна медична географія світу :** підр. для студентів географічних факультетів ун-тів. (Рекомендовано вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 23 червня 1998 року). — К., 1998. — 178 с.[співавт.: В.О. Шевченко, В.М. Гуцуляк та ін.].

1999

6. **Українознавство.** Посібник для курсистів. — К. — 1999. — 410 с. [співавт. : С.І. Болтівець, Т.І. Люрина, М.Г. Тараненко та ін.].

2000

7. **Основи економічних знань.** Робочий зошит учня. 11 клас. — К. : Абрис. — 2000. — 110 с. Гриф МОН України (лист № 3/2-258 від 24.06.1998). [співавт.: Н.В. Бескова, Л.І. Круглик].
8. **Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної освіти.** — М-во освіти і науки України; ін-т педагогіки АПН України. — К.: Перше вересня; Шкільний світ; — Харків: Фоліо, — 2000. — 126 с. Гриф МОН України (рішення колегії Міносвіти і науки від 17.04.2000). [співавт.: А.Й. Сиротенко, Н.В. Бескова, В.П. Корнеєв, Л.І. Круглик, О.М. Топузов].

2001

9. **Вивчення проблем соціальної географії в школі:** Навчально-методичний посібник. — Кам'янець-Подільський: «Абетка НОВА», — 2001. — 140 с. Гриф МОН України (протокол № 6 від 05.07.2001). [співавт.: Л.І. Круглик].
10. **Атлас «Мій Київ»** для учнів 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів. — К.: ДНВП «Картографія», 2001. — 21 с. Гриф МОН України (лист № 31/11-2956 від 05.07.2001). [співавт.: Р.Р. Коваленко, Н.І. Чанцева].

2003

11. **Загальна географія.** Атлас-хрестоматія для учнів 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. — К. : Стафед-2, 2003. — 33 с. Гриф МОН України (лист 1/11-3484 від 08.08.2003). [співавт. : Н.В. Бескова, Л.І. Криницький].

2004

12. **Мій Київ Історія. Культура. Географія.** Підручник для 5.класу загальноосвітньої школи. 3-є вид., доповнене й перероблене. — К. : АДЕФ-Україна, 2004. — 196 с. [співавт. : Е.В. Белкіна, В.М. Бойко та ін.].

2008

13. **Географія.** Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії за курс основної та старшої школи. Х. : Гімназія, 2008. — 296 с. Гриф МОН України (лист № 1.4/18-Г-1490.від 10.09.2007). [співавт. : Г.О. Ковальчук, О.Я. Скурагович].

2009

14. **Самостійні роботи. Географія.** Бліц-тести. 9 клас. Х.:Торсінг плюс, 2009. — 128 с. Гриф МОН України (лист № 1.4/18-Г-337 від 15.07.2009) [співавт. : Т.Г. Гільберг].

2010

15. **Новий довідник: Географія.** — К. : ТОВ «Казка», 2010. — 992 с. Гриф МОН України (лист від 30.04.09. № 1/11-3069). [співавт.:Л.В. Пасенко, Н.В. Бескова, С.Л. Капіруліна, М.В. Сорока].
16. **Географія. 11 клас. Збірник завдань для Державної підсумкової атестації (у формі контрольних робіт).** — Х.: Ранок, 2010. — 128 с. Гриф МОН України (лист 1/11-411 від 02.02.2010). [співавт.: Т.Г. Гільберг].
17. **Географія.: 3б. Завдань для держ. підсумк. атестації : 9 клас.** — К.:Генеца, 2010. — 168 с. Гриф МОН України (лист № 1/11-408 від 02.02.2010). [співавт.: А.І. Довгань, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].
18. **Географія.** Навчальна програма для 10–11 класів в загальноосвітніх навчальних закладах. Профільний рівень // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал. № 9, 2010. — С. 6–17. [співавт.: Т.Г. Гільберг].
19. **Географія:** підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: профіл. рівень. — К.: Генеца, 2010. — 304 с. Гриф МОН України (наказ МОН України від 3 березня 2010 р. № 177). [співавт.: Т.Г. Гільберг, В.В. Безуглий].

2011

20. **Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії : 9 клас.** — К.: Центр навч.-метод. л-ри, 2011.-192 с. Гриф МОН України (наказ МОН України № 117 від 09.02.2011). [співавт.: А.І. Довгань, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].
21. **Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії : 11 клас.** — К.: Центр навч.-метод. л-ри, 2011.-128 с. Гриф МОН України (наказ МОН України № 117 від 09.02.2011). [співавт.: А.І. Довгань, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].
22. **Географія:** Підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: профіл. рівень. — К.: Генеца, 2011. — 304 с. Гриф МОН України (наказ МОН України № 235 від 16.03.2011). [співавт.: А.І. Довгань, Т.Г. Гільберг].
23. **Географія.** Учебн. для 11 кл. общеобразоват. учебн. заведений: профил. уровень. — К.: Генеца, 2011. — 304 с. Гриф МОН України(наказ МОН України № 235 від 16.03.2011). [співавт.: А.І. Довгань, Т.Г. Гільберг].
24. **Соціокультурна складова змісту шкільних курсів географії: теорія і практика.** Монографія. Рекомендовано вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка 24 грудня 2011 року. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2001. — 412 с.

2012

25. **Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії : 9 клас.** — 2-е вид., доопрац. — К.: Центр навч.-метод. л-ри, 2012.-192 с. Гриф МОН України (наказ МОНмолодьспорту України № 20 від 13.01.2012). [співавт.: А.І. Довгань, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].

26. **Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії : 11 клас.** — 2-е вид., доопрац. — К.: Центр навч.-метод. л-ри, 2012. — 128 с. Гриф МОН України (наказ МОН МОНмолодьспорту України № 20 від 13.01.2012). [співавт.: А.І. Довгань, Н.І. Забуга, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].

2013

27. **Збірник завдань для підготовки до ДПА і ЗНО.** — К.: Генеза, 2013. — 168 с. (Рекомендовано МОН молодьспорту України № 1/11-17210 від 05.11.2012). [співавт.: Р.В. Гладковський, А.І. Довгань, В.В. Сovenко].

3.3. Статті з наукових збірників та періодичних видань

1971

28. **Територіальні відмінності в рівні інтенсивності і спеціалізації сільського господарства Черкаської області // Економічна географія.** — К.: КДУ. — 1971. — Вип. 11. — С. 144–149.

1979

29. **О развивающихся странах // География в школе.** — 1979. — N 6. — С. 76.

1980

30. **О географии сферы обслуживания // География в школе.** — 1980. — N 6. — С. 75.
31. **О межпредметных связях школьных курсов географии и биологии // География в школе.** — 1980. — N 5. — С. 73–74.

1984

32. **Ленінська тема у позакласній роботі з географії // Рад. школа.** — 1984. — № 4. — С. 46–48.

1986

34. **Методичні аспекти підвищення кваліфікації і професійної майстерності педагогічних кадрів в умовах перебудови народної освіти // Актуальні проблеми науково-методичного забезпечення безперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.** — К. — 1990. — С. 15–20.

1993

35. **Основні проблеми навчання географії в 1993–94 навчальному році // Методичні рекомендації педагогічним і керівним працівникам навчальних закладів та органів освіти м. Києва та Київської обл. до початку 1993–94 навч. року.** — К. — 1993. — С. 75–78.
36. **Хто не знає свого минулого... // Витоки.** — 1993. № 1. — С. 4.

37. **Вивчаємо** рідний край // Український географічний журнал. — 1993. — № 4. — С. 61.

1994

38. **Зима** в Україні. Народний календар зими // Український географічний журнал, — 1994, № 1–2, — С. 33–42.
39. **Програма** факультативного курсу «Медична географія» // Шкільна географія в Україні. — К.: Хрещатик. — 1994. — С. 78–81. [співавт.:В.О. Шевченко].
40. **Завдання** викладання курсу «Основи економічних знань» у загальноосвітній школі // Шкільна географія в Україні. — К.: Хрещатик. — 1994. — С. 82–96. [співавт. Л.І. Круглик].
41. **Географія** за варіантами // Методичні рекомендації педагогічним керівникам навчальних закладів та органів освіти міста Києва та Київської області до початку 1994–1995 навчального року. — К., 1994. — С. 154–159.

1995

42. **Основні** напрямки в роботі вчителів географії у 1995–1996 навчальному році // Порадник методиста. — К. — 1995. — С. 194–197.
43. **Творчість** в роботі вчителів Київщини // Порадник методиста. — К. — 1995. — С. 198–215.
44. **Програма** факультативного курсу «Етнічні землі України та географія української діаспори» // Географія в школах України. — К. — 1995, № 2. — С. 66–71. [співавт. Л.І. Круглик].
44. **Вчимося** звичаям... // Витоки. — 1995. № 6. — С. 4.
45. **До питання** методики вивчення українського етносу в шкільних курсах географії // Географічна освіта в Україні. — К. — 1995. — С. 31–32.
46. **Осінь** в Україні. Народний календар осені // Український географічний журнал. — 1995. — № 3. — С. 63–68.

1996

47. **З глибоким** корінням // Світло. — 1996. — № 1. — С. 46–47.
48. **Методика** вивчення географії українського етносу в шкільних курсах географії // Порадник методиста — 96. — К. — 1996. — С. 360–368.
49. **Використання** елементів українознавства на уроках географії // Географія та основи економіки в школі. — 1996. № 1. — С. 16–17. [співавт. Т.І. Рихлик].
50. **Нове** методичне забезпечення викладання географії // Порадник методиста — 96. — К. — 1996. — С. 369–371.
51. **Екологічне** краєзнавство у практиці викладання шкільної географії // Порадник методиста — 96. — К. — 1996. — С. 371–377.
52. **Творчість** у роботі вчителів географії Київщини // Джерело педагогічної майстерності. Методичний бюлетень. Випуск № 13. Географія. — Харків. — 1996. — С. 31–33.
53. **Весна** в Україні. Народний календар весни // Український географічний журнал. — 1996. — № 1. — С. 58–63.

1997

54. **Авторська** програма підготовки вчителів географії до викладання питань про український етнос // Професійна творчість в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів. Збірник наукових праць. Випуск 6. — Київ-Запоріжжя. — 1997. — С. 115–120.
55. **Формування** національної свідомості школярів у процесі набуття географічних знань // Український географічний журнал. — 1997. — № 4. — С. 58–61.
56. **Викладання** географії у 1997–1998 навчальному році //Порадник методиста — 97. — 1997. — С. 144–145. [співавт.:Н.І.Чанцева].
57. **Питання** етнографії та етносу в системі шкільних курсів географії // Географія та основи економіки в школі. — 1997. — № 2. — С. 24–26. [співавт.: Л.І. Круглик].

1998

58. **Перевірте** знання з економіки // Географія та основи економіки в школі. — 1998. — № 2. — С. 32–34. [співавт.: Н.В.Бескова, Л.І.Круглик].
59. **Рекреаційна** географія. Програма факультативного курсу для 10–11 класів загальноосвітньої школи // Географія та основи економіки в школі. — 1998. — № 1. — С. 12–14. [співавт.: Г.П. Підгрушний].
60. **Літо** в Україні. Народний календар літа // Український географічний журнал. — 1998. — № 3. — С. 58–74.

2000

61. **Методичні** аспекти роботи вчителя географії з питань соціалізації особистості школяра // Географічна наука та освіта в Україні: Збірник наукових праць. / Гол. ред. Я.Б. Олійник. — К.: Фітосоціоцентр, — 2000. — С. 69–70.
62. **Методичні** проблеми організації освітнього процесу з географії в сільських навчально-виховних закладах //Освітня система сільського регіону: проблеми та перспективи розвитку: Зб. наук. праць / Уклад. Н.І. Клокар, М.С. Солодуха. — К.: КП ВД «Педагогіка», — 2000. — С. 130–133.
63. **Модульне** навчання географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць / Відп. За вип. О.О. Жемеров. — К.: Антекс, — 2000. — Випуск 1. — С. 73–75.
64. **Київська область.** Географічний атлас // Моя мала Батьківщина. Відпов. Ред. Т.В. Погурельська. — К.: ТОВ «Видавництво “Мапа”», — 2000. — 20 с.
65. **Шкільний** підручник з географії України у формуванні національної свідомості та соціальної відповідальності школярів // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць / Редкол. — К.: Педагогічна Думка, — 2000. — Вип. 2. — С. 77–79.
66. **Географія** України. Фізична географія (8-й клас). Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу. I півріччя // Краєзнавство. Географія. Туризм. — № 33 (182) вересень 2000. — 22 с. [співавт.: Н.І. Чанцева].

67. **Експериментальна** програма курсу «Економіка родини» для учнів 3–5 класів загальноосвітньої школи // Географія та основи економіки в школі. — № 2. — 2000. — С. 21–22. [співавт.: Г.О.Ковальчук].
68. **Методичні** аспекти роботи вчителів географії з питань формування національної свідомості учнів у сучасних соціально-економічних умовах шкіл України // Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3-х Т. — Київ-Луцьк: Ред.-вид. відд. «Весна» Волин. держ. ун-ту ім. Лесу Українки, — 2000. — Т. 3. — С. 267–269.
69. **Через краєзнавство** до географії рідного краю // Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3-х Т. — Київ-Луцьк: Ред.-вид. відд. «Весна» Волин. держ. ун-ту ім. Лесу Українки, — 2000. — Т. 3. — С. 318–320. [співавт.: Р.Р. Коваленко].

2001

70. **Оцінювання** практичних робіт з географії у 5–10 класах загальноосвітніх шкіл за 12-бальною шкалою. — Кам'янець-Подільський: «Абетка НОВА», — 2001. — 64 с. [співавт.: В.П. Корнеєв, Л.І. Круглик та ін.].
71. **Вивчення** історико-географічних областей (земель) — важливий напрям розвитку українознавчих ідей у географії // Географія та основи економіки в школі. — № 1. — 2001. — С. 41–43. [співавт.: В.П. Нагірна].

2002

72. **Вивчення** економічних районів України за допомогою опорних схем // Географія та основи економіки в школі. — № 1. — 2002. — С. 17–27. [співавт.: Н.Я. Ягольник].
73. **Педагогічні** умови реалізації профільного навчання географії у старшій школі // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Збірник наукових праць. — Вінниця: Консоль, 2002. — Випуск 3. — С. 72–75.
74. **Міжпредметні** зв'язки на уроках географії в модульно-розвивальній системі навчання // Географія та освіта основи економіки в школі — № 3, 2002. — С. 14–17. [співавт.: С.Л. Капіруліна].
75. **Соціальне** виховання учнів у процесі вивчення географії // Наша школа. № 5, 2002. — С. 45–48.
76. **До питання** календарно-тематичного планування курсу «Мій Київ»(з досвіду роботи) // Освітнянські відомості. — № 4, 2002. — С. 13–16.
77. **Формування** в учнів культури мовлення у процесі вивчення географії // «Мова і культура» Науковий щорічний журнал. Випуск 5. Видавничий Дім Дмитра Бураго. К., 2002. — С. 202–209.
78. **Підготовка** вчителів до формування екологічної культури учнів // Екологічна освіта: проблеми та шляхи їх розв'язання / Еколого-натуралістична освіта. Наук.-метод. вісник № 3. — К., НЕНЦ, 2002. — С. 220–222.
79. **Географія** населення з основами демографії (дидактичний матеріал до експериментального дослідження). — К.: КМІУВ імені Б.Д. Грінченка, 2002. — 68 с.

80. **Екологічна** ситуація та демографічні проблеми // Організація екологічної освіти та виховання учнівської молоді (на допомогу вчителю екології). — К.: Фенікс, 2003. — С. 31–41.
81. **Підготовка** до державної атестації з географії дев'ятикласників у 2002–2003 навчальному році // Репетитор. — № 1–2, 2003. — С. 35–38.
82. **Підготовка** до державної атестації з географії одинадятикласників у 2002–2003 навчальному році // Репетитор. — № 3–4, 2003. — С. 35–38., № 5. С. 35–37.
83. **Питання** соціального виховання учнів в шкільних підручниках географії // Проблеми сучасного підручника. — К.: Педагогічна думка, 2003. — С. 71–76.
84. **Основні** напрями методичної роботи вчителів географії // Порадник методиста. Управління школою. Науково-методичний журнал, № 22–24 (34–36), серпень, 2003 р. — с. 49–50. [співавт.: С.Л. Капіруліна].
85. **Матеріали** до теми «Географія населення світу та України» // Географія. Науково-методичний журнал. — Харків. Видавнича група «Основа». № 1(1), вересень, 2003. — С. 8–9.
86. **Екологічна** ситуація та демографічної проблеми // Організація екологічної освіти та виховання учнівської молоді (на допомогу вчителю). — К.: Фенікс, 2003. — С. 31–41.
87. **Соціальні** засади шкільних курсів економічної географії // Актуальні проблеми розвитку економіко-географічної науки та освіти в Україні: Збірник тез, доповідей. — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. С. 140–142.
88. **Географія** релігій (дидактичний матеріал до експериментального дослідження). — К.; КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2003. — 100 с.
89. **Міжпредметні** складові інтегрованого курсу «Мій Київ». (З досвіду роботи) // Освітнянські відомості. — № 2, 2003, с. 24–29.
90. **Використання** української літератури в соціальному вихованні учнів // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 3. — Глухів — 2003. — С. 139–144.
91. **Культура** здоров'я в традиціях українського народу // Педагогічні умови формування здорового способу життя в учнівської молоді. — К.: Шкільний світ. Хімія. Біологія. — № 24(348) — квітень, 2004. — С. 49–53.
92. **Народний** календар — джерело соціокультурних знань школярів // Наша школа. № 3, 2003. — С. 14–17.
93. **Методичні** аспекти процесу створення підручників з географії для реалізації профільного навчання старшокласників // Проблеми сучасного підручника. Зб. наук. праць. / Редкол. — К.: Педагогічна думка, 2003. — Вип. 4 — С. 177–181.
94. **Соціалізація** особистості школяра засобами шкільної географії // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. Зб. наук. праць. В 4-х Т. — К.: ВГЛ обр'ї, 2003. — Т. 4. — С. 53–55.

2004

95. **Соціальні** орієнтації шкільних підручників з географії // Проблеми сучасного підручника. Збірник наукових праць. Випуск 5. — Київ — Бердянськ — 2004. — С. 28–34.
96. **Культура** мовлення на уроках географії // Географія та основи економіки в школі. — № 4(40) 2004. — С. 46–49.
97. **Використання** матеріалів нових наукових географічних та картографічних досліджень у процесі вивчення шкільних курсів географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць. — Вінниця: Антекс — УЛТД, 2004. — Випуск 4. — С. 215–219.
98. **Методичні** аспекти вивчення понять соціальної географії // Вересень. Спецвипуск. Квітень, 2004. — С. 103–108.
99. **Методичні** рекомендації для вчителів географії на 2004–2005 навчальний рік // Управління школою. Науково-методичний журнал № 22–24 (70–72), серпень, 2004. — С. 55–58. [співавт.: С.Л. Капіруліна].
100. **Розвиток** духовної та естетичної складової на уроках фізичної географії засобами модульно-розвивальної технології навчання // Рідна школа, — № 12 (899), грудень 2004. — С. 20–23. [співавт.: С.Л. Капіруліна].
101. **Географія туризму** // Географія та основи економіки в школі. — № 6(42) 2004. — С. 7–10. [співавт.: О.О. Любіцева].
102. **Творчі** пошуки в педагогічній діяльності вчителів географії міста Києва. // Педагогічні новації столичної освіти: теорії і практики. Науково-методичний щорічник–4 / За редакцією Л.М. Ващенко та Б.М. Жебровського. — Київ. — 2004. — 103–107.
103. **Територія** України: історико-географічний аспект. 8–9 класи / Паламарчук Л.Б., Сорока М.В., Андрєєва В.М. — Х.: Вид. група «Основа», 2004. — (Б-ка журн. «Географія»; Вип. 12). — 124 с.
104. **Роль** вчителів природничих дисциплін у формуванні соціоекологічних знань учнів // Państwo i społeczeństwo w XXI wieku / Krakowska Szkoła Wyższa. — Krakow, 2004. — S. 345–355.

2005

105. **Соціокультурна** складова шкільного курсу «Географія України // Рідна школа, — № 2(901), лютий, 2005. — С. 49–53. [співавт.: М.В.Сорока].
106. **Природознавство**. Орієнтовне тематичне планування курсу (5 клас) // Краєзнавство. Географія. Туризм. — № 16, квітень, 2005. — С. 3–8.
107. **«Успіх** — це виснажлива праця, радість творення» // Географія та основи економіки в школі. — № 2 (44) 2005 — С. 22.
108. **Соціальна** складова змісту шкільний навчальної географічної літератури // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць. — К.: Інститут передових технологій. — 2005. — Вип. 5. — С. 120–124.

109. **Формування** соціокультурної компетентності учнів засобами шкільних курсів географії // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Випуск 14. Вінниця. — 2005. — С. 49–51.

2006

110. **Інтеграційний** підхід до формування соціокультурних знань у процесі вивчення географії // Шкільна географічна освіта: проблеми і перспективи. Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції. — К.: ДНВП «Картографія» — 2006. — Випуск 1. — С. 101–107.
111. «**Життя** кожної людини має певний сенс і мету» // Географія та основи економіки в школі. № 3 (53) — 2006. — С. 14–15.
112. **Формування** відповідальності учнів засобами шкільних курсів географії // Нова педагогічна думка. — № 1. — 2006. — С. 93–96.
113. **Соціокультурна** спрямованість практичних робіт у курсі «Загальна географія» // Географія та основи економіки в школі. — 2006. — № 5(55) — С. 27–30.
114. **Пошуково-творча** робота у процесі набуття соціокультурних знань з географії // Проблеми безперервної освіти і картографії: Збірник наукових праць. — К.: Інститут передових технологій. — 2006. — Вип. 6. — С. 156–161.
115. **Соціокультурна** складова на уроках географії // Урок географії. Від класики — до сучасних технологій / За ред. Корнеєва В.П. — Х.: Вид. група «Основа», 2006. — 176 с. — Бібліотека журналу «Географія». Вип. 6 (30). — С. 84–107.
116. **Методичні** рекомендації щодо вивчення шкільних курсів географії у 2006–2007 н.р. // Порадник методиста. — Х.: Вид. група «Основа», 2006. — С. 177–187. [співавт.: С.Л.Капіруліна].

2007

117. **Обґрунтування** структури когнітивної самостійності майбутніх фахівців сфери туризму // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. — № 2/2007. — С. 34–39. [співавт.: Н.В.Кудикіна].
118. **Сучасні** пошукові погляди щодо компетентності працівників сфери туризму відповідно до вимог і потреб ринку праці // Туристична освіта в Україні: Зб. наук. праць. — Київ: Тонар, 2007. — С. 212–218.

2008

119. **Соціокультурна** складова компетентності майбутніх фахівців сфери послуг і туризму // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Науково-теоретичний збірник. — Переяслав-Хмельницький, ППН «СКД», 2008. — С. 310–312.

120. **Формування** соціокультурних знань про український етнос у школярів під час вивчення географії // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал. — № 4 (74) — 2008. — С. 42–46.
122. **Соціокультурний** аспект підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в професійно-технічних навчальних закладах // Географія в інформаційному суспільстві. Зб. наук. праць. У 4-х тт. — К.: ВГЛ Обрії, 2008. — Т. IV. С. 312–314.
123. **Моделювання** у процесі набуття учнями соціокультурних знань при вивченні географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: зб. наук. праць. — К.: Інститут передових технологій. — 2008. — вип. 8 — С. 218–223.
124. **Основні** напрями формування і реалізації соціокультурної складової шкільних курсів географії // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2007 рік. — К.: Педагогічна думка, 2008. — С. 219–220.
125. **Інформаційно-комунікативні** технології у процесі підвищення кваліфікації вчителів географії // Шкільна географічна освіта: Інформаційно-комунікативні технології у навчально-виховному процесі. Наукове видання. — К.: ДНВП «Картографія». — 2008 — С. 62–66. [співавт.: С.Л. Капіруліна].
126. **Реалізація** соціокультурної складової змісту шкільних підручників з географії // Проблеми сучасного підручника: зб. Наук. праць / ред. кол. — К.: Педагогічна думка. — 2008. — Вип. 8. — С. 112–120.
127. **Професійна** компетентність майбутнього екскурсовода та агента організації туризму // Професійно-технічна освіта. — № 2, 2008. — С. 39–40.
128. **Василь Сухомлинський** про роль етнопедагогіки у вихованні підростаючого покоління // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал — № 11–12, 2008. — С. 38–40.
129. **Професійний** підхід вчителя географії в процесі формування соціокультурних знань учнів // Проблеми сучасної педагогічної освіти Сер.: Педагогіка і психологія -Зб. статей. — Ялта: РВВ КГУ, 2008. — Вип.19. — Ч. 2. — С. 120–124.

2009

130. **Соціокультурна** спрямованість профільних курсів географії // Анотовані результати науково — дослідної роботи Інституту педагогіки за 2008 рік : інформаційне видання. — К.: Педагогічна думка. — 2009.- С. 289–291.
131. **Б.Д. Грінченко** та етнопедагогіка // «Мрії, вистраждані життям...» : до 145-ї річниці з дня народження Б.Д. Грінченка: кол. Монографія (у двох част.): Ч. 2 / В. Огнев'юк, Н.М. Гупан, Н.П. Дічек (та ін.) — К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2009. — С. 69–80.
132. **Вшановуємо** Павла Платоновича Чубинського // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал. — № 6(88). — 2009. — С. 42–44.

133. **Етнокультурологічна** компетентність учителя географії // Рідна школа. Щомісячний науково-педагогічний журнал. № 5–6. — 2009. — С. 21–24.
134. **Шкільна** географічна освіта у 2009/10 навчальному році // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал. № 7–8, 2009. — С. 2–13. [співавт.: Н.В. Бескова, Г.Є. Уварова].
135. **Формування** педагогічної компетентності вчителя географії в умовах змін освітнього і культурного середовища: теорія і методика // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: збірник наукових праць. Випуск 9. — К.: Інститут передових технологій, 2009. — С. 184–190.
136. **Соціокультурна** складова змісту підручника для суспільно-гуманітарного навчання старшокласників // Проблеми сучасного підручника: Зб. Наук. Праць / редкол. — К.: Педагогічна думка, 2009. - Вип. 9. — С. 374–384.

2010

137. **Самостійні** роботи. Географія. Бліц-тести. 9 клас. — Х.: Торсінг плюс, 2010. — 128 с. [співавт.: Т.Г. Гільберг].
138. **Географія**. 11 клас. Збірник завдань для Державної підсумкової атестації (у формі контрольних робіт). — Х.: Ранок, 2010. — 128. [співавт.: Т.Г. Гільберг, І.І. Бочко].
139. **Географія**.: Зб. Завдань для держ. підсумк. атестації : 9 кл. — К.: Генеза, 2010. — 168 с. [співавт.: А.І. Довгань, В.В. Сovenко, Р.В. Гладковський].
140. **Основні** фактори впливу на формування і реалізацію соціокультурної складової змісту шкільних курсів географії // Ановані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН за 2009 рік: інформаційне видання. — К.: Педагогічна думка. — 2010. — С. 206–207.
141. **Відбір** етнографічного матеріалу в процесі формування соціокультурної складової змісту географічної освіти // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Випуск XXXI. — Івано-Франківськ. — 2010. — С. 158–165.
142. **Зовнішні** та внутрішні фактори впливу на формування та реалізацію соціокультурної складової змісту шкільних курсів географії // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. Ред.) та ін. — Запоріжжя. — 2010. — Вип. 7. — С. 217–225.
143. **Шкільна** географічна освіта у 2010–11 навчальному році // Географія та основи економіки в школі. Науково-методичний журнал. № 7–8, 2010. — С. 2–9.
144. **Картознавча** компетентність у шкільних курсах географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії : Збірник наукових праць. — Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2010. — Вип. 11. — С. 122–128.
145. **Розвиток** особистості школяра у процесі набуття соціокультурних знань під час вивчення географії // Педагогічна освіта : теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. / Редкол.: Огнев'юк В.О. Бех І.Д., Хоружа Л.Л. — К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — № 1 (13). — С. 38–43.

146. **Навчально-методичний** комплект з географії у 10 класі як засіб реалізації завдань профільного навчання // Проблеми сучасного підручника: Збірник наукових праць / За науковою редакцією академіка В.М. Мадзігона. К., 2010. — № 1 (10). — С. 233–238.
147. **TIMS 2007**. Частина 1. Результати дослідження на національному рівні. — К.: Видавнича група ВНУ, 2010. — 400с.
148. **Соціокультурний** складник змісту географічних курсів профільної школи // Географія. Краєзнавство. Туризм, 2010. — № 46, — С. 21 -23.

2011

149. **Принципи** формування і відбору соціокультурної складової змісту шкільних курсів географії / Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць. Вип. 13. — Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. — С. 71–74.
150. **Етнопедagogічні** ідеї творчості В.О. Сухомлинського в процесі підготовки майбутнього вчителя // Педагогічний дискурс : зб. Наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. — Хмельницький: ПП Балюк І.Б., 2011. — Вип. 10. — С. 383–387.
151. **Реалізація** практичної складової компетентності географічної освіти у профільній школі // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології / Науковий журнал. Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. — Суми: СумДПУ, № 1(11) 2011. — С. 101–110. [співавт.: Т.Г. Гільберг].
152. **Компетентнісний** підхід у формуванні змісту шкільних курсів географії профільної школи // Вересень. Науковий часопис. Спецвипуск. Т. 1, Миколаїв. 2011. — С. 78–85. [співавт.: Т.Г. Гільберг].
153. **Українська** етнопедagogіка про збереження здоров'я дітей // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. — Переяслав-Хмельницький, 2011. — Вип. 23. — С. 162–166.

2012

154. **Етноідентифікаційний** ресурс курсу «Етнопедagogіка» // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. — Хмельницький : ХГПА, 2012. — Вип. 13. — С. 266–269.

3.4. Матеріали наукових конференцій

1996

155. Вивчення українського етносу в шкільних курсах географії // Матеріали III міжнародного науково-методичного семінару. — Харків. — 1996. — С. 40–42.

156. Методические аспекты повышения квалификации и профессионального мастерства учителей // Проектирование и пути преобразования системы повышения квалификации педагогов. Материалы научно-практической конференции: «Кадры сферы образования взрослых: социально-педагогические проблемы». Часть II. — С. Петербург, — 1996. — С. 68–70.

1997

157. Використання спадщини Івана Огієнка у вивченні географії українського етносу // Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) і виховання національно свідомої особистості (до 115-річного ювілею видатного вченого): Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 16–17 січня 1997 року. — К.: Вид-во Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка. — 1997. — С. 295–299.

1999

158. Використання карт і атласів у післядипломній освіті вчителів географії // Науково-методичне забезпечення навчального процесу з топографії і картографії на географічних факультетах університетів та в школах з поглибленим вивченням географії. Матеріали IV-го міжнародного науково-методичного семінару з топографії та картографії. — Харків, 14–17 вересня 1999 р. — С. 75–76.

2001

159. Формування особистості патріота України під час навчання в школі // Зб. Українознавство — наука самопізнання українського народу: матеріали X щорічної Міжнародної науково — практичної конференції 18–20 жовтня 2001 р. / Загальна ред. Кононенко П.П., наук. ред. — упорядн. Ярошинський О.Б. — К.: НДІУ, 2001. — С. 196–198.
160. Фахова підготовка вчителя географії до соціального виховання учнів // Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Мелітоп. держ. пед. ун-т. 30–31 жовтня 2001. В 2-х томах. Мелітополь, 2002. — Т. 2. — С. 4–7.

2003

161. Формування соціальної складової змісту шкільних курсів географії // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Реґіон-2003: стратегія оптимального розвитку» (22–25 квітня 2003 року м. Харків)/ Гол. ред. колеґії В.С. Бакірова // РВВ Харківського національного Університету ім. В.Н. Каразіна, Харків, 2003. — С. 423–424.
162. Методичні аспекти реформування шкільної географії освіти в умовах переходу на дванадцятирічне навчання учнів // Географічна освіта і наука в Україні. Збірник тез, доповідей II Міжнародної науково-практичної кон-

ференції, присвяченої 130-річчю Українського географічного товариства та 70-річчю географічного факультету (Київ, 27–28 березня 2003 р.) — К.: ВГЛ «Обрії», 2003. — С. 61–62.

163. Модернізація шкільної географічної освіти засобами профільного навчання // Зб. «Модернізація і реформування середньої, вищої і післядипломної географічної та картографічної освіти в країнах СНД»: досвід, проблеми, перспективи: Матеріали XII Міжнародного науково-методичного семінару, Харків 8–12 вересня 2003р. — Вінниця : Антекс — УЛтд., 2003. — С. 24–28.
164. Методична підготовка вчителів географії до формування в учнів соціокультурних знань у післядипломній освіті // Сучасні проблеми методичної та педагогічної підготовки вчителів природничих дисциплін. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 20–22 листопада 2002 р. — К., 2003. — С. 102–108.
165. Використання інформаційного потенціалу енциклопедії українознавства у процесі навчання учнів географії // Праці Наукового товариства ім.Т.Г. Шевченка. Т.XI. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть» (до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича). Львів, 7–8 листопада 2000 р./ за ред. Олега Шаблія. — Львів: Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка, 2003. — С. 316–319.

2004

166. Соціальна складова змісту шкільних курсів географії // Національна освіта: провідні тенденції та перспективи (до 140-річчя від дня народження Б.Д. Грінченка). Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / Редкол.: Н.М. Бібік та ін. — К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2004. — С. 156–158.

2005

167. Організація індивідуального підходу навчання студентів у процесі вивчення курсу «Методика викладання економіки» // Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відносно до міжнародних стандартів: Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 2–4 лютого 2005 р. — К.: КНЕУ, 2005. — Т.1. — С. 176–178.
168. Акмеологічні підходи у процесі самовдосконалення та підвищення кваліфікаційного рівня вчителів географії // Акмеологія-наука ХХІ століття: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Ред. колегія: З.Ф. Сіверс, Е.В Белкіна, Г.С. Данилова та ін. — К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. — С. 346–349.

2007

169. Перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні // Географічні аспекти формування збалансованого ринку праці педагогічних кад-

рів в Україні: Матеріали науково-практичної конференції. — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. — С. 113–117.

170. Формування в учнів практичних умінь соціокультурного змісту: управлінський аспект // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи: Матеріали Всеукр. науково-методичної конференції/ Редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, О.В. Караман та ін. — К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2007.— С. 101–103.

2008

171. Особливості вивчення навчального курсу «Туристичне краєзнавство» майбутніми фахівцями сфери туризму // Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір: тези звітної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2008 р.) / за заг. ред. В.О. Радкевич. — К.: Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО. — Ч. I, 2008. — С. 96–99.
172. Етико-педагогічна компетентність вчителя географії: теоретико-методичний аспект // Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції 15–16 травня 2008 р./ Редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа та ін. — К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2008. — С. 193–198.
173. Особливості випереджувального навчання безробітних у сфері туризму // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання: Збірник наукових праць 111 Всеукраїнської науково — практичної конференції /Упорядники: Міропольська М.А., Капченко Л.М.,Алексеева А.В., Савченко Н.В.- К.: ІПК ДСЗУ, 2008. — С. 38–40.

2010

174. Соціоекологічна складова у шкільних курсах географії // Географія та екологія: наука і освіта. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта», 15–16 квітня 2010 р. — Умань: Видавець «Сочінський», 2010. — С. 211–214.
175. Професійна адаптація молодого вчителя географії до зміни освітніх парадигм // Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної парадигми суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції // редкол.: В.О. Огнев'юк, І.А. Зязюн та ін. — К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — С. 76–79.

2011

176. Підготовка педагогічних кадрів до формування і реалізації змісту соціокультурної складової киевознавства // Київ у соціокультурному просторі XIX–XXI століть: національний та європейський контекст: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13 квітня 2011р. — К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. — С. 196–200.

177. Формування загальнолюдських цінностей у майбутніх педагогів під час вивчення курсу «Етнопедагогіка» // Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., (16 листоп., м. Київ) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка [та ін.]; за заг.ред. В.О. Огневюка; [редкол.: В.О. Огневюк, Л.Л. Хоружа, С.О. Сисоєва, Н.М. Віннікова]. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 20011. — 280 с. — С. 246–249.

2012

178. Соціокультурні знання у розвитку особистості // Розвиток особистості в умовах трансформаційного суспільства : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 13 грудня 2012 р. / М-во осв. і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд сприян. розв. осв. ім. Б. Грінченка; [редкол. : В.О.Огнев'юк, Л.Л.Хоружа, О.В.Безпалько, Н.М.Віннікова]. — К.: Київ. ун-т ім.Б.Грінченка, 2012. — С. 246–254.

3.5. Навчальні програми та посібники

1999

179. Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу «Географія рідного краю» 5-й клас // Краєзнавство. Географія. Туризм. — К., — № 30 (131), серпень 1999. — С. 1–16. [співавт.: Н.І. Чанцева, В.С.Яценко].
180. Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу «Географія материків і океанів» 7-й клас // Краєзнавство. Географія. Туризм. — № 33–34 (134–135) вересень 1999. — С. 1–34. [співавт.: Н.І. Чанцева].

2000

181. Географія України. Фізична географія (8-й клас). Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу. I півріччя // Краєзнавство. Географія. Туризм. — № 33 (182) вересень 2000. — 22 с. [співавт.: Н.І. Чанцева].
182. Київська область. Контурні карти // Упорядник Л.Б. Паламарчук. — К.: ТОВ «Видавництво “Мапа”», — 2000. — 8 с.

2001

183. Географія України. Фізична географія (8-й клас). Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу. II півріччя // Краєзнавство. Географія. Туризм. — № 1 (198) січень 2001. — 16 с. [співавт.: Н.І. Чанцева].

2005

184. Медична географія // Географія 10–11 кл.: Програми для профільного навчання в загальноосвіт. навч. закладах. — К.: Пед. преса, 2005. — с. 65–70. Гриф МОН України. [співавт.: В.О. Шевченко].

185. Географія населення з основами демографії // Географія. 10–11 кл.: Програми для профільн. навчання в загальноосвіт. навч. закладах. — К.: Пед. преса, 2005. — С. 103–112. Гриф МОН України.
186. Рекреаційна географія // Географія. 10–11 кл.: Програми для профільн. навчання в загальноосвіт. навч. закладах. К.: Пед. преса, 2005. — С. 163–170. Гриф МОН України. [співавт.: Г.П. Підгрушний].
187. Географія туризму // Географія. Економіка. Програми спецкурсів і факультативів. — К.: Навчальна книга, 2005. — С. 58–68. Гриф МОН України. [співавт.: О.О. Любіцева].
188. Етногеографія // Географія. Економіка. Програми спецкурсів і факультативів. — К.: Навчальна книга, 2005. — С. 69–76. Гриф МОН України.
189. Географія релігій // Географія. Економіка. Програми спецкурсів і факультативів. — К.: Навчальна книга, 2005. — С. 77–80. Гриф МОН України.

2006

190. Орієнтовне тематичне планування уроків // «Шкіл. світ»: Вид. П. Паліцина, 2006. — (Б-ка «Шк. світу»). — С. 5–21.

2011

191. Географія. Навчальна програма для 10–11 класів в загальноосвітніх навчальних закладах. Профільний рівень. — К.: Генеза, 2011. — 48с. [співавт.: Т.Г. Гільберг, М.І. Бочко].
192. Географія: Календарно-тематичне планування. 10 кл., Профільний рівень. — К.: Генеза, 2011. — 40 с. [співавт.: Т.Г. Гільберг, В.В. Безуглий].
193. Географія: Календарно-тематичне планування. 11 кл., Профільний рівень. — К.: Генеза, 2011. — 48с. [співавт.: Т.Г. Гільберг, А.І. Довгань].

Розділ 4

НАУКОВА ШКОЛА Л.Б. ПАЛАМАРЧУК

Регіони діяльності осередків наукової школи: Івано-Франківськ, Київська область, м. Київ, Чернівецька область.

Характерною ознакою дисертаційних досліджень, здійснених під керівництвом Л.Б. Паламарчук, є те, що виконувались вони у контексті вимог часу, реагували на його потреби та запити педагогічного соціуму, розвивали нову галузь наукових педагогічних досліджень в країні — теорію та методику навчання географії. Всі чотири здобувача досліджували різні аспекти методики навчання географії в школі, вносили свою посильну частинку в розвиток і теорії цієї педагогічної проблеми. Таким чином формувалася школа вчених-методистів.

Основні напрями наукового пошуку:

- система підвищення вчителів, зокрема вчителів географії;
- професійна підготовка майбутніх педагогів;
- етнопедагогічний та полікультурний підхід до навчання студентів;
- підготовка майбутнього вчителя до творчості;
- моніторинг професійної діяльності вчителя географії, екології, економіки природознавства;
- формування педагогічної компетентності майбутніх педагогів;
- моніторинг творчої діяльності сучасних школярів;
- дидактичні засади шкільних курсів географії;
- соціокультурний підхід до вивчення географії у школах держави;
- дидактичні умови організації навчання географії у профільних класах;
- методика навчання географії в сучасних умовах;
- формування екологічної компетентності засобами шкільної географії;
- економічне навчання та виховання в процесі вивчення шкільних курсів географії.

Кандидати педагогічних наук, які захистили дисертаційні дослідження під керівництвом професора Паламарчук Лариси Борисівни:

2004

1. **ПЛЕЦЬКИЙ Й.Р.** «Дидактичні основи розробки змісту шкільного курсу «Географія України», дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Інститут педагогіки АПН України — К., 2004. — 220 с; диплом ДК № 025588.

Йосип Романович Глецький — доцент кафедри географії та природознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук, доцент, голова Івано-Франківського обласного відділу Українського географічного товариства.

2005

2. **СОРОКА М.В.** «Формування соціокультурних знань учнів основної школи у процесі вивчення географії України», дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Київський міський педагогічний університет імені Б.Д. Грінченка — К., 2005. — 234 с; диплом ДК № 033518.

Марія Василівна Братко (Сорока) — директор Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

2008

3. **КАПРУЛІНА С.Л.** «Технологія модульно-розвивального навчання фізичної географії учнів 7-го класу загальноосвітньої школи», дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Київський міський педагогічний університет імені Б.Д. Грінченка — К., 2008. — 247 с; диплом ДК № 051265.

Світлана Леонідівна Капіруліна — доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

2010

4. **КРУШНІЦЬКИЙ М.С.** «Формування екологічних знань та вмінь сільських школярів у процесі вивчення фізичної географії», дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Інститут педагогіки АПН України — К., 2010. — 234 с; диплом ДК № 062054.

Микола Степанович Крушніцький — директор Суховерхівського ЗНЗ I–II ступенів Кіцманського району Чернівецької області, кандидат педагогічних наук.

Розділ 5
ФОТОГАЛЕРЕЯ

Лариса Борисівна Паламарчук —
у колі рідних, друзів, колег, учнів

ЗМІСТ

Від упорядників	4
Розділ 1. Вітання до ювілею	5
Розділ 2. Основні дати життя і діяльності Л.Б. Паламарчук	30
Розділ 3. Науковий доробок Л.Б. Паламарчук.	
Показчик наукових праць	33
3.1. Автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня	33
3.2. Монографії, підручники, навчальні посібники, програми, методичні рекомендації	33
3.3. Статті з наукових збірників та періодичних видань	36
3.4. Матеріали наукових конференцій	45
3.5. Навчальні програми та посібники	49
Розділ 4. Наукова школа Л.Б. Паламарчук	51
Розділ 5. Фотогалерея	53

Довідкове видання

Серія
**«Вчені — ювіляри Київського університету
імені Бориса Грінченка»**

Випуск 13

Паламарчук Лариса Борисівна

Бібліографічний покажчик

За зміст та якість поданих матеріалів відповідають упорядники.

Видання підготовлене до друку
в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності,
директор видавництва *М.М. Прядко*

Головний редактор, відповідальна за випуск *Т.В. Карбовнича*
Художник обкладинки *Т.В. Нестерова*
Технічний редактор *Т.М. Піхота*
Верстальник *А.В. Цебренько*

Підписано до друку 12.02.2013 р. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 4,78. Обл.-вид. арк. 4,48. Наклад 10 пр. Зам. № 3-011.

Київський університет імені Бориса Грінченка.
04053, м. Київ, вул. Воровського, 18/2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порухення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.